

Euroopa ühendamise rahastu määrus (CEF)

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 22.08.2025

KOKi esitamise tähtpäev 17.09.2025

VV esitamise tähtpäev 25.09.2025

Vastutav ministeerium: Kliimaministeerium

Kaasvastutajad: Rahandusministeerium, Kaitseministeerium, Siseministeerium

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse reguleerimisala nõuab vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist, muutmist või kehtetuks tunnistamist (RKKTS § 152¹ lg 1 p 1);

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 152¹ lg 1 p 2);

Sisukokkuvõte

Määrusega luuakse aastateks 2028-2034 **81,428 miljardi euro** suuruse eelarvega Euroopa ühendamise rahastu, mille eesmärk on rahastada strateegilisi ELi piiriüleseid transpordi- ja energiaprojekte ning sõjalise liikuvuse taristut.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Otseselt mitte.

Samas on olemas sätted, mille alusel võib toetusi vähendada, lõpetada või ELi rahalisi vahendeid tagasi nõuda, kui projektis on suuri viivitusi või rikkumisi.

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? Ei

Jätkatakse olemasolevate ELi institutsioonidega, mis teevad järelevalvet ja kontrolli projektide üle (peamine asutus on CINEA).

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Mõningal määral.

Peamiselt tuginetakse olemasolevatele ELi süsteemidele nagu TENtec, eGrants, Map-IT, EAFO (European Alternative Fuels Observatory) jt. Mainitakse ka Euroopa

liikuvusandmete ruumi, mida soovitakse kasutusele võtta andmete jagamiseks ning mis võib vajada uusi IT-arendusi.

Eesmärgid

Eesmärk – Programmi eesmärk on rahastada piiriüleseid ja kõrge ELi lisandväärtusega transpordi- ja energiaprojekte ning sõjalise liikuvuse taristut, et tugevdada ELi siseturgu, taristu toimepidevust ja saavutada ELi kliimaeesmäärke. CEF-i on kasutatud alates 2014. aastast ELi taristu puudujääkide kõrvaldamiseks ning eelkõige selliste projektide rahastamiseks, mida ei ole võimalik vaid riiklikest eelarvetest katta.

Transpordisektoris keskendub CEF TEN-T põhivõrgu projektide lõpule viimisele, seejuures piiriülestele taristuprojektidele (nagu Rail Baltic), toetatakse ka ühenduste rajamist Ukraina, Moldova ja Lääne-Balkani riikidega, rahastatakse nutikaid ja kestlikke transpordisüsteeme (sh alternatiivtaristu infrastruktuur, transpordi digitaliseerimine) ning sõjalise liikuvuse projekte. Transpordile on ettepanekus ette nähtud 51,515 miljardit eurot, millest 17,651 miljardi ulatuses rahastatakse sõjalise mobiilsuse infrastruktuuri.

Energiasektoris on fookuses piiriülesed ühishuvi (PCI) ja vastastikuse huvi (PMI) staatusega infrastruktuuri projektid, eelkõige elektri-, vesiniku ja CO2 transpordiga seotud valdkondades. Lisaks toetatakse liikmesriikide ühisprojekte taastuvenergia tootmise ja salvestamise vallas. Energeetikale on ette nähtud 29,912 miljardit eurot.

Projektide valik toimub konkurentsipõhiste taotlusvoorude kaudu, kus lähtutakse projekti küpsusest ja ELi lisandväärtusest.

Mõju ja sihtrühm

Mõju valdkonnad

Majandus

Ettevõtlus

Sihtrühm: Transpordi- ja energiataristu haldajad ja operaatorid, energiaettevõtted, sõjalise liikuvuse projektide arendajad

Mõju sihtrühmale: CEF-i investeeringud aitavad kiirendada TEN-T ja TEN-E võrkude projektide valmimist, stimuleerivad ettevõtjaid erakapitali projektidesse kaasama. Taristu tugevdamine vähendab logistikakulusid ja laiendab ettevõtete turgu, parandab energia varustuskindlust ning võib alandada ka energiahindu. Arenevad uued tehnoloogiad nagu digitaalsed transpordijuhtimise süsteemid, energia salvestuslahendused, alternatiivkütuste taristu jne.

Halduskoormus

Kas lahendusega kaasneb mõju halduskoormusele? Jah

Kas ettevõtetele halduskoormus: Väheneb

CEF-i puhul kehtib üks tsentraliseeritud EL-i protsess, digitaalsed tööriistad ja lihtsustatud kulureeglid, mis asendavad keerulised riiklikud menetlused. Seega peaks halduskoormus piiriüleste projektide arendajatele vähenema.

Kas avaliku sektori töökoormus: Ei kasva

Avaliku sektori koormus ei tõuse, kuna CEF jääb ELi tsentraalselt juhitud programmiks ning taotluste ja aruandluse süsteemi haldab Euroopa Komisjon ja CINEA.

Keskkond

Kliimamuutused, keskkond ja õhukvaliteet

Sihtrühm: Elanikud, ettevõtted

Mõju sihtrühmale: Määrus aitab saavutada ELi kliimaneutraalsuse eesmärki aastaks 2050. Aitab edendada investeeringuid madala heitega transporditaristusse (sh elektriraudteed, alternatiivkütuste laadimistaristu, ERTMS süsteemid). Edendab ka taastuvenergia arendamist ja riikide vahel elektrivõrkude laiendamist, mis vähendab fossiilkütuste kasutamist. Puhta transpordi ja energiatootmise arendamine vähendab õhusaasteainete õhku paiskamist, mis parandab õhukvaliteeti.

Riigivalitsemine

Riigieelarve

Kas lahendusega kaasneb mõju riigieelarve kuludele? Jah

Kuna CEF-i toetus on kuni 75% kuludest, siis ülejäänud osa peavad projekti kuludest tavaliselt katma liikmesriigid kas oma eelarvest või muudest rahastamisallikatest. Samas aitab ELi rahastus vähendada riigi finantskoormust suurte piiriüleste taristuprojektide rajamise puhul.

Infotehnoloogia ja infoühiskond

Infotehnoloogilised arendused

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Mõnevõrra

Selgitus: Peamiselt kasutatakse juba olemasolevaid IT-süsteeme, mida uuendab Euroopa Komisjon. Uus süsteem on Euroopa liikuvusandmete ruum, mida soovitakse kasutada andmete jagamiseks erinevate transpordisüsteemide vahel, millega ühildumine võib nõuda IT-arendust.

Riigikaitse ja välissuhted

Riigikaitse

Sihtrühm: Ettevõtted, elanikud

Mõju sihtrühmale: CEF-iga rahastatakse kahesuguse kasutusega taristuprojekte, mis panustab ka militaarvaldkonna arengusse. Näiteks saab tugevdada teid, sildu ja raudteid raskete sõjaväe sõidukite jaoks, laiendada sadamaid ja lennujaamu.

Välissuhted

CEF-i alt saab rahastada projekte, mis hõlmavad ka EL-i naabruses olevaid riike (Ukraina, Moldova, Lääne-Balkan), mis aitab tugevdada välissuhteid ja kaubandust. Ühtlasi aitab see lõimida ELi kandidaatriike tugevamalt ELi võrkudesse.

Kaasamine

Taristuehituse ja logistika ettevõtted, energiaettevõtted, alternatiivkütuste taristu arendajad, keskkonnaorganisatsioonid ning muud asjassepuutuvad asutused.